

ALBERTIJN EN SMEYERS: sociale mix verbreedt de leeransen van alle leerlingen

Geen 'zwarte scholen' maar 'concentratiescholen'

Heeft het GOK-beleid gefaald in de strijd tegen zwarte scholen? Ja. Het aantal zwarte scholen in Vlaanderen nam de voorbije jaren enkel toe. Ongeveer alle centrumsteden worden geconfronteerd met schoolvlucht. De instrumenten die scholen in handen hebben om die schoolvlucht tegen te gaan, hebben het tij niet kunnen keren. Ze worden ook veel te weinig ingezet, omdat de scholen er zelf niet in geloven.

Betekent dat dat de strijd tegen zwarte scholen hopeloos is? Nee. 'School in zicht' maakt van concentratiescholen opnieuw gemengde scholen, en bewijst dat het kan. Kansrijke ouders bezoeken en kiezen samen voor scholen in de buurt. En dat werkt. Op drie jaar tijd vonden 150 kansrijke kleuters uit Borgerhout en Antwerpen-Noord weer de weg naar een 'zwarte' school in de buurt. Volgende week zullen opnieuw meer dan 100 gezinnen zich aanmelden voor verschillende concentratiescholen in deze buurt. Ook in Sint-Jans-Molenbeek, Lokeren en Gent brengt 'School in zicht' ouders samen. Kansrijke ouders zijn dus wel te overtuigen om een zwarte school te kiezen, maar op drie voorwaarden.

1. Ze moeten overtuigd zijn van de kwaliteit van de scholen. Daarvoor

moeten ze die scholen bezoeken tijdens de dagelijkse klaswerking.

2. Ouders zoeken niet alleen een goede school voor hun kind, maar ook een netwerk voor zichzelf. Ze moeten weten dat ze niet de enige kansrijke ouders zijn die de stap naar een zwarte school willen zetten.

3. De school moet minimaal afgestemd zijn op tweeverdienersgezinnen. Een zwarte school is een drempel, een school zonder voor- en naschoolse opvang is een onoverkomelijke drempel.

Het kan dus. Maar moet het ook? Zijn zwarte scholen wel een probleem? Niet noodzakelijk. Onderzoek bewijst keer op keer dat de sociaal-economische achtergrond de meest bepalende factor is. Het verschil zit niet in de kleur. Een zwarte school met een goede mix van kansrijke en kansarme leerlingen, is dus geen probleem. Alleen: schoolvlucht is al lang geen louter wit fenomeen meer. Kansrijke allochtone ouders kozen intussen

ook al massaal voor 'meer gemengde' of 'minder kansarme' scholen. Waardoor de zwarte scholen intussen vaak ook zeer kansarme scholen zijn. Daar zit de verwarring, en daar zit het probleem. Vanaf nu spreken we dus opnieuw over concentratiescholen: scholen met een concentratie aan kansarme leerlingen.

Zijn concentratiescholen minder goede scholen? Nee. De kwaliteit van het onderwijs – de pedagogische aanpak, de leerwinst die scholen boeken met de leerlingen – is niet afhankelijk van de achtergrond van de leerlingen. Of zijn witte scholen alleen maar goede scholen dankzij de leerlingen? Wordt juf Anja een minder goede juf omdat de kleur van de leerlingen verandert? Integendeel: als juf Anja op zoek moet naar methodieken en een aanpak waarmee elke leerling (ook de kansarme en anderstalige) de eindtermen haalt, wordt juf Anja een betere juf. Onderzoek bewijst dat kansrijke leerlingen het overal goed doen, maar – moesten ze

ervoor durven kiezen – misschien in die scholen nog net iets beter?

Als die concentratiescholen zo'n goede scholen zijn, kunnen we dan de strijd niet beter staken, zoals in Nederland? Nee. Een goede school heeft twee luiken: de pedagogische aanpak en het sociale leerklimaat. Dat leerklimaat heeft wel baat bij een sociale mix. Voor veel kansarme kinderen die opgroeien in een kansarme buurt, is de school de enige plaats waar ze nog kansrijke kinderen ontmoeten. De enige plaats ook, waar ze een diversiteit aan gezinsmodellen, beroepen, ambities leren kennen en netwerken kunnen uitbouwen die niet uitsluitend bestaan uit kansarme gezinnen. Een school met een sociale mix verbreedt de leeransen. Het bereidt ook de kansrijke leerlingen beter voor op het leven in onze diverse samenleving.

Als het onderwijs ook in de toekomst nog de hefboom wil zijn voor sociale mobiliteit, moeten we dus blijven inzetten op een sociale mix. Die discussie beperkt zich best niet tot de kwaliteit van het onderwijs, maar gaat vooral voor een zo breed mogelijk leerklimaat. En houdt dus best rekening met de drie voorwaarden om kansrijke ouders de stap naar een concentratieschool te doen zetten.

Het GOK-beleid heeft de concentratiescholen de ruimte gegeven

om zichzelf in vraag te stellen en de onderwijskwaliteit op peil te houden of te krijgen. Ouders overtuigen van de kwaliteit van de scholen, blijkt binnen 'School in zicht' dan ook de eenvoudigste stap. Meer dan 70 procent van de ouders die scholen bezochten via 'School in zicht' koos voor een concentratieschool in de buurt.

Inspanningen die werken

Het GOK-beleid heeft tegelijk ook de scholen aangemoedigd om te investeren in kansarme ouders en leerlingen. Het geeft scholen met veel kansarme leerlingen ook meer omkadering en meer werkingsmiddelen. Het heeft er echter ook toe geleid dat veel (verkleurende) scholen zich terugplooiden op die kansarme leerlingen. Voor- en naschoolse opvang afbouwen is gemakkelijker dan uitbouwen. Scholen werden vaak aangemoedigd om ouderparticipatie te verengen tot activiteiten voor moeders en tijdens de schooluren. Kortom: het herstellen van sociale mix vraagt van concentratiescholen aanzienlijke inspanningen. De instroom van kansrijke leerlingen betekent tegelijk ook minder werkingsmiddelen en uren. Een combinatie die scholen niet echt aangemoedigt om opnieuw een sociale mix te creëren.

● **Michel Albertijn en Marieke Smeyers zijn socioloog. Ze doen toegepast onderzoek voor Tempera. Daarnaast leiden ze het project 'School in zicht', dat van concentratiescholen weer gemengde buurtscholen wil maken.**

● **'Als het onderwijs ook in de toekomst nog de hefboom wil zijn voor sociale mobiliteit, moeten we blijven inzetten op gemengde scholen', betogen Albertijn en Smeyers.**

Het inschrijvingsbeleid, tenslotte. Een school kiezen doen ouders bij uitstek via een netwerk. Binnen het inschrijvingsbeleid is er maar één element waarvoor kansrijke ouders extra ondersteuning nodig hebben: de keuze voor een minder populaire (concentratie)school. Als het de drempel voor ouders gevoelig kan verlagen, lijkt het de moeite waard om meer garanties in te bouwen dat ze 'niet alleen' zullen zijn. Wie weet levert dat ook nog wat meer kleur op in de witte scholen van vandaag?

www.schoolinzicht.be

Kansrijke allochtone ouders kozen intussen ook al massaal voor 'meer gemengde' scholen. Daarom zijn de zwarte scholen vaak ook zeer kansarme scholen. Daar zit het probleem